

*Norges forskningsråd
Miljø og utvikling*

Globalisering og marginalisering. Fler- og tverrfaglig forskning om utviklingsveier i Sør.

*Handlingsplan
Februar 2001*

Miljø og utvikling

Globalisering og marginalisering. Fler- og tverrfaglig forskning om utviklingsveier i Sør.

Handlingsplan

Februar 2001

(revideres årlig)

Globalisering og marginalisering. Fler- og tverrfaglig forskning om utviklingsveier i Sør.
Handlingsplan – Februar 2001

Copyright © Norges forskningsråd 2001

Norges forskningsråd
Postboks 2700 St. Hanshaugen
0131 OSLO
Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
Grønt nummer telefaks: 800 83 001
Internett: bibliotek@forskningsradet.no
X.400: S=bibliotek;PRMD=forskningsradet;ADMD=telemax;C=no;
Hjemmeside: <http://www.forskningsradet.no/>

Trykk: Norges forskningsråds trykkeri
Opplag: 100

Oslo, april 2001

~~ISBN 82-12-01602-1~~ (trykksak)
~~ISBN 978-82-12-02388-8(pdf)~~

- Formatert: Skrift: 10 pt
- Formatert: Skrift: 10 pt
- Formatert: Skrift: 10 pt, Ikke Fet
- Formatert: Skrift: 10 pt
- Formatert: Skrift: 10 pt, Ikke Fet
- Formatert: Skrift: 10 pt, Ikke Fet
- Formatert: Skrift: 10 pt, Ikke Fet
- Formatert: Skrift: 10 pt, Ikke Fet
- Formatert: Skrift: 10 pt
- Slettet:
- Formatert: Skrift: 10 pt
- Formatert: Skrift: 10 pt

INNHold

1.	Bakgrunn	s. 1
2.	Programmets målsetting.....	s. 1
3.	Faglig programprofil.....	s. 2
3.1	Programplanens prioriteringer og forholdet til Området for miljø og utviklings virksomhet.....	s. 2
3.2	Programstyrets prioriteringer til nå	s. 2
3.3	Videre prioritering.....	s. 4
4.	Aktiviteter programmet har fått ansvar for	s. 4
5	Særskilte virkemidler	s. 5
6	Budsjett og fordelingsplan.....	s. 6
7	Initiering av prosjekter og søknadsbehandling	s. 7
8	Resultatmål for rapportering og styring.....	s. 8
9	Samarbeid med andre programmer i Norges forskningsråd.....	s.11
10	Internasjonalt samarbeid.....	s.12
11.	Språk.....	s.12
12.	Evaluerings.....	s.12
	Programstyrets sammensetning.....	s. 13

Vedlegg

1. Prosjekter, februar 2001
2. Utlysning, 15. juni 2001

1 Bakgrunn

Denne handlingsplanen er utarbeidet av programstyret og bygger på programplanen *Globalisering og marginalisering. Fler- og tverrfaglig forskning om utviklingsveier i Sør (Utviklingsveier i Sør)*. Se: <http://www.program.forskningsradet.no/global>.

Programstyret har bidratt til presisering av programgrunnlaget. Prosjektskissene og søknadene som forskningsmiljøene sendte ved igangsettingen av programmet, har vært et viktig grunnlag for styrets arbeid med konkretisering og operasjonisering.

Handlingsplanen er det sentrale styringsverktøyet for programmet. Den konkretiserer programstyrets arbeid og gir bakgrunn for potensielle søkere og øvrige samarbeidspartnere. Planen beskriver mål og prioriteringer, hvilke ressurser man antar blir stilt til rådighet og hvilke virkemidler som vil bli benyttet for å nå målene.

Handlingsplanen vil bli gjennomgått hvert år i begynnelsen av året med tanke på endringer og prioriteringer for søknadsbehandlingen påfølgende år. Dette nedfelles i revidert versjon av handlingsplanen.

2 Programmets målsetting

Forskningsprogrammet har som **overordnet mål**:

Å bidra til langsiktig kompetansebygging og kritisk offentlig debatt som kan tjene som grunnlag for utforming av en integrert sør-politikk og internasjonalt utviklingssamarbeid;

og følgende **strategiske delmål**:

1. **Forskning**

Bidra til forskningsberedskap og fri, kritisk forskning som bidrar til helhetlig forståelse av globaliserings- og marginaliseringsproblematikk, spesielt rettet mot mekanismer som produserer, styrker eller reduserer fattigdom, velferd og demokrati.

2. **Nettverk og internasjonalt forskningssamarbeid**

Skape faglig koordinerte nettverksknutepunkter for nasjonalt og internasjonalt forskningssamarbeid rundt sentrale temaer og på andre måter bidra til internasjonalt forskningssamarbeid.

3. **Forskningsformidling og debatt**

Bidra til forskningsformidling og debatt rundt programmets satsingsområder for å stimulere til økt mangfold og kompetanse i norsk sør-politikk og internasjonalt utviklingssamarbeid.

3 Faglig programprofil

3.1. Programplanens prioriteringer og forholdet til Området for miljø og utviklings virksomhet

Globalisering og marginalisering er valgt som programmets gjennomgående perspektiv. Det spiller hen på behovet for å øke vår forståelse av hvordan globale, regionale og lokale krefter og strømninger samhandler og påvirker hverandre. Programmet skal i særlig grad stimulere forskning på mekanismer som produserer, styrker eller reduserer fattigdom, velferd og demokrati. Programmet vil i tillegg til å ta for seg den utvikling som faktisk foregår, også åpne for forskning på alternative veivalg.

Programplanen pekte ut følgende forslag til satsinger/tematiske områder, men foretok ingen prioritering mellom dem:

1. Globalisering og marginalisering
2. Fattigdom
3. Økonomisk politikk og næringsutvikling
4. Politisk utvikling: Demokrati, menneskerettigheter og konflikt
5. Helse, utdanning og befolkningsutvikling
6. Miljø og ressursforvaltning

Programplanen oppmuntret dessuten til forskning i *skjæringspunktene* mellom disse områdene og ønsket å integrere *kjønnspektivet* som en tverrgående satsing. Andre tverrgående perspektiver skulle være *barns oppvekstvilkår* og *urbanisering*. Dessuten ble det oppfordret til *bistandsforskning* innenfor de seks områdene, og det ble åpnet for forskning om *alternative utviklingsveier*.

I *Handlingsplan for miljø og utvikling. Tid for tiltak 1999 – 2001* inndeles virksomheten i syv innsatsområder, hvorav fire tematiske, to tverrgående og et fundament. Programmets mål og brede faglige innretning gjør at det både representerer et tematisk og et tverrfaglig innsatsområde og har fundamentet klart integrert i satsingen. Tematisk plasserer programmet seg innenfor innsatsområdet *Globale endringsprosesser og fattigdom*. Videre hører det naturlig inn under det tverrgående innsatsområdet *Forskning knyttet til utviklingsland og land med overgangsøkonomi*. Fundamentet *Verdigrunnlaget for en bærekraftig utvikling* er integrert i programmets ulike bestanddeler.

3.2. Programstyrets prioriteringer til nå

Ved den første utlysningen høsten 1998 bestemte programstyret seg for, i tråd med programplanens intensjoner, å invitere spesielt til prosjekter med en helhetlig tilnærming til globaliserings- og marginaliseringsspørsmål, gjerne komparativt eller på tvers av regioner og landegrensar. Utover dette foretok ikke programstyret noen intern prioritering mellom de faglige områdene som var nevnt i programplanen. Utlysningen åpnet altså for prosjekter innenfor alle de seks satsingsområdene. Det var programstyrets intensjon å foreta den videre prioritering av programprofil basert på kvalitet og relevans i innkomne skisser og søknader.

Den videre prioritering av faglige utfordringer ble foretatt i forbindelse med søknadsbehandlingen, som foregikk i to faser, først en skissefase (hvor ca. 200 søknader ble behandlet), dernest en fase med behandling av 35 søknader fra miljøer som var blitt invitert til å sende inn fullstendig søknad. Den endelige tildeling av midler skjedde på

møter i programstyret 15-16. april og 19. mai 1999. Hovedkriteriene for valg av prosjekter var faglig kvalitet på prosjektene og kompetanse hos søker, men programstyret la også i sine diskusjoner vekt på å oppnå en balanse mellom de seks prioriterte områdene – dog uten at dette i særlig grad ble oppnådd.

Ved den andre utlysningen, til ordinær søknadsfrist 2000, ble fattigdom, helse, utdanning og nettverksknutepunkt prioritert. Også denne gang var responsen meget god og viktige områder innen programplanen ble dekket opp gjennom tildelingene.

Programstyret har på denne måten lagt opp til en prosess hvor man, gjennom en trinnvis utlysning/dekning av programplanens ansvarsfelt, og i dialog med forskningsmiljøene, forhåpentligvis innen neste/tredje søknadsrunde vil ha en viss prosjektdekning på alle fagområdene. Aktuelle nettverksknutepunkt vil forhåpentligvis også være identifisert/etablert. Det gjenstår mye for å få en tilfredsstillende dekning av de tverrgående perspektivene, selv om dette, etter planen skulle skje parallelt med dekning på(/mellom) fagområdene. Programstyrets prioriteringer gjennom søknadsbehandlingen, og dekningen i forhold til programplanen, kan oppsummeres slik.

1. søknadsrunde (åpen særutlysning 1998, med innledende skissefase og ferdigbehandling 1999):

- Responsen fra forskerne og kvaliteten på søknadene hadde til følge at programmet i første omgang fikk en sterk prioritering av spørsmål knyttet til økonomisk globalisering. Dette er sentrale problemstillinger i programmet, representerer et løft for utviklingsøkonomi og er et godt grunnlag for den videre utforming av programmet.
- Andre aspekter ved globalisering og marginaliseringsproblematikk (satsingsområde 1) enn de økonomiske ble bare i en viss grad dekket inn. Dette gjelder også forskning om alternative veivalg.
- Satsingsområde 3 (Økonomisk politikk og næringsutvikling) og 6 (Miljø og ressursforvaltning) ble i noen grad ivaretatt.
- Satsingsområdene 2 (Fattigdom), 4 (Politisk utvikling: Demokrati, menneskerettigheter og konflikt) og 5 (Helse, utdanning og befolkningsutvikling) ble i første omgang tilstrekkelig ivaretatt.

2. søknadsrunde (15. juni 2000, med prioritering av fattigdom, utdanning, helse, samt nettverksknutepunkter):

- Satsingsområdene 2 (Fattigdom) og 5 (Helse, utdanning og befolkning) har fått en tilfredsstillende dekning i denne omgang, de økonomiske rammene tatt i betraktning. Senere utlysninger vil bidra til at dekningen blir enda bedre.
- Etablering av nettverksknutepunkt på henholdsvis fattigdom (videreføring av CROP/UiB og utdanning (nytt, UiO) vil bidra til å styrke forskningen og forskningssamarbeidet på disse områdene. Det er gitt bidrag til videreutvikling av Nettverk for Stillehavsasia, som i 2001 er slått sammen med Norsk Forum for Sør-Asia (NoFSA) til Asianettverket, Nettverk for Asiastudier. Det er videre gitt positive signaler mht til nettverksknutepunkt på helseområdet med tanke på neste års utlysning.
- Nettverksknutepunkt på vannrelatert forskning ved UiB videreføres. I tillegg til koordinering av forskning på et vesentlig område for programmet (satsingsområdene 6 og 4) ser programstyret på dette nettverksknutepunktet som et virkemiddel mot oppnåelse av målet rundt tverrfaglighet og integreringen av samfunnsvitenskap og naturvitenskap i programmet. Disse områdene og integreringen av samfunnsvitenskap og naturvitenskap vil dessuten bli prioritert i

neste utlysning.

- Satsingsområde 1 (Globalisering og marginalisering) har fått dekning gjennom et prosjekt på kultur- kommunikasjonsdimensjonen (medier) som en viss balanse i forhold til prioriteringen av økonomiske prosjekter i forrige søknadsrunde. (Prosjektet ble på programstyrets oppfordring utviklet på grunnlag av en prosjektsøknad i første runde.)
- De tverrgående perspektivene har fortsatt en svak dekning, selv om forskning fokusert på barn og kvinner nå er representert i noen grad.

Denne oppsummeringen er formulert med utgangspunkt i de vedtatte satsingsområder og tverrgående perspektiver. Mange prosjekter har et tverrgående perspektiv (slik programplanen gikk inn for) og kunne således vært plassert innenfor flere områder.

3.3 Videre prioritering

Med grunnlag i programplanen og tildelingene så langt har programstyret diskutert den videre prioritering av faglige utfordringer innenfor programmet. Ved søknadsfristen 15. juni 2001 (jfr. utlysningstekst som vedlegg til handlingsplanen for nærmere beskrivelse) skal følgende områder prioriteres:

- **Politisk utvikling** – med særlig vekt på spørsmål relatert til sikkerhet, konflikt og fredsprosesser, demokrati og deltagelse, og menneskerettigheter, og koplinger mellom disse.
- **Miljø og ressursforvaltning** – med særlig vekt på forskning som bygger bro mellom naturvitenskapelige og samfunnsfaglige problemstillinger, og som kan bidra til å styrke forståelsen av sammenhengene mellom økonomiske og politiske utviklingsprosesser og miljøforholdene/ressursgrunlaget i utviklingsland. Forskning som kopler de økologiske forholdene og endringer i ressursgrunlaget til helse, fattigdom, demografi, urbanisering, konflikter og økonomi vil bli særlig positivt vurdert.
- **Nettverksknutepunkter** – Programmet ønsker å etablere nettverksknutepunkter på utvalgte områder med ansvar for å utvikle nettsteder, forskningssamarbeid og formidlingstiltak overfor brukere og allmennhet.

I pakt med programplanen vil prosjekter som berører kvinner, barn, befolkningsutvikling og urbanisering, og som befinner seg innenfor de ovennevnte forskningsfeltene, bli særlig positivt vurdert.

4 Aktiviteter programmet har fått ansvar for

Utviklingsveier i Sør ble etablert som et større forskningsprogram i tilknytning til en omorganiseringsprosess i Miljø og utvikling. I tillegg til ny aktivitet ble følgende aktiviteter integrert i rammen for forskningsprogrammet ved oppstart:

- Stipendordning for NUFU-tilknyttet forskningssamarbeid med utviklingsland (gjeldende avtale gir finansiering ut 2000)
- Støtte til norske forskeres u-landspartnere (gjeldende avtale gir finansiering ut 2001)
- Utviklingsøkonomi/ressursøkonomi
- Bistandsrelevant kvinnerett (siste finansieringsår 2000)
- Antropologisk film – kompetansebygging (siste finansieringsår 2001)

Oppfølging av følgende aktiviteter skulle vurderes av programstyret:

- CROP, Det internasjonale komparative forskningsprogrammet om fattigdom, tilknyttet Universitetet i Bergen
- Childwatch, Det internasjonale forskningsnettverket om barneforskning, tilknyttet Universitetet i Oslo

Fra 1999 inngår oppfølging av programmene:

- Tvungen migrasjon, ressurskonflikter og utvikling (f.o.m. august 1999, siste finansieringsår 2001)
- Prosjekter finansiert under Nord/Sør-bevilgningen (siste finansieringsår 1999)

Programstyret har vedtatt å støtte et nettverksknutepunkt på fattigdom gjennom CROP, Universitetet i Bergen. Støtten til Childwatch er blitt ivaretatt av UD. Når det gjelder støtte til norske forskeres u-landspartnere, har UD vedtatt å videreføre ordningen, foreløpig ut 2001. Selve ordningen vil bli administrert av Miljø og utvikling utenfor *Utviklingsveier i Sør*, men deler av støtten integreres i *Utviklingsveier i Sør* i form av støtte til samarbeidspartnere og forskningsassistanse. Videreføring av NUFU-rekrutteringsordningen utover 2000 vurderes nå av UD, etter en evaluering av ordningen. Programstyret vil foreta nærmere drøfting av sitt ansvar for oppfølging av igangsatt virksomhet på områder hvor de er tillagt et ansvar og vurdere en mulig videreføring av aktivitetenes faglige perspektiver innen rammen av *Utviklingsveier i Sør*.

5 Særskilte virkemidler

Programmet vil gjøre bruk av etablerte virkemidler i Forskningsrådet som prosjektstøtte, stipendstøtte og støtte til utenlandsopphold. Med utgangspunkt i programplanens skissering av virkemidler ønsker programstyret å benytte følgende særskilte virkemidler:

- Satsing på komparativ forskning og på samordning med internasjonale initiativ som Norge er involvert i gjennom *multilaterale avtaler*.
- Etablering av *nettverksknutepunkter* for utvikling og vedlikehold av nasjonal kompetanse på utvalgte områder og med ansvar for å samordne faglige nettverk i Norge og bistå med internasjonal nettverksbygging.
- Etablering av *møteplasser* for formidling og informasjonsutveksling.
- Tilrettelegging av muligheter for *kontakt med internasjonale forskningsmiljøer* og organisasjoner.

Programmet åpner for støtte til samarbeidspartnere og forskningsassistanse i de landene det forskes på. Det vil kunne bevilges penger til dette under ordinære forskningsbevilgninger, dog i begrenset omfang. Det oppfordres til å utnytte andre eksisterende ordninger som har forskningssamarbeid som formål.

6 Budsjett og fordelingsplan

Utviklingsveier i Sør er offentlig finansiert og bygger på Avtale mellom Forskningsrådet og Utenriksdepartementet av 9. desember 1998. Avtalen sikrer en finansiell støtte fra UD til *ny aktivitet* i den første femårsperioden på 54,5 mill. kroner med følgende tentative utbetalingsplan:

1998:	2,0 mill. kroner
1999:	6,5 mill. kroner
2000:	10,0 mill. kroner
2001:	16,0 mill. kroner
2002:	20,0 mill. kroner

I tillegg til denne nye aktiviteten inngår det andre avtalefestede UD-midler til integrerte aktiviteter innen programmets rammer. Utover år 2001 er det ingen slike avtalefestede bindinger. Det inngår dessuten noe KUF-midler i programmets rammer.

Det er ikke mulig å gi nøyaktige tall for budsjetttrammene for hele perioden for *Utviklingsveier i Sør*, men i pakt med den første utlysningen er det rimelig å anslå en årlig ramme fra Utenriksdepartementet på 20 mill. kroner ved full aktivitet i den neste femårsperioden. Med forbehold om vedtatte rammer i Statsbudsjettet og Stortingets godkjenning, er det satt opp et anslag over totale budsjetttrammer for hele programperioden. Det vil dessuten bli arbeidet med å utvide rammene med midler fra andre departementer enn UD.

Tabell 1 Foreløpige budsjetttrammer for *Utviklingsveier i Sør* 1998–2007 (mill. kr.)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Total
<i>Ny aktivitet:</i>											
Glob/marg, UD	2	6,5	10	16	20	20	20	20	16,5	9	140
Utv.økon, KUF		0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	4,5
U-part, UD		0,5	0,5	0,5							1,5
Subtotal	2	7,5	11	17	20,5	20,5	20,5	20,5	17	9,5	146
<i>Integrert akt.:</i>											
Div. UD	6,8	9,64	6,06	1,516							24,016
KUF (Tv. mig.)	0,5	0,5	0,5								1,5
Total	9,3	17,64	17,56	18,016	20,5	20,5	20,5	20,5	17	9,5	171,516

Formatert: Norsk (bokmål)

Med utgangspunkt i rammer for ny aktivitet som anslått i størrelsesorden 146 mill kroner, ønsker programstyret følgende *tentative fordeling* av programmets midler mellom forskningsprosjekter og ulike virkemidler. Jfr. pkt. 8 for nærmere omtale.

Tabell 2 Tentativ fordeling av ubundet foreløpig totalbudsjett for *Utviklingsveier i Sør* (mill. kr.)

Aktivitet	Budsjett
Forskningsprosjekter, inkl. rekruttering	100
Nettverksknutepunkter	23
Internasjonalt forskningssamarbeid, inkl. U-landspartnerstøtte	13
Formidling og møteplassaktivitet	5
Styring og administrasjon	5
Totalt	146

7 Initiering av prosjekter og søknadsbehandling

Programstyret etterspør i første omgang forskning med et helhetlig eller komparativt perspektiv, som tar opp koblinger mellom de forskjellige temaområdene og som har en tverrfaglig og/eller flerfaglig karakter, men det åpnes også for forskning forankret i enkeltdisipliner.

Programstyret vil arbeide aktivt for å få fram gode prosjekter og stimulere til samarbeid mellom ulike fagmiljøer og institusjoner og mellom senior- og juniorforskere. Med "gode prosjekter" menes at de holder en høy faglig standard, bidrar til måloppnåelse for programmet, er tverr- eller flerfaglige, og inngår i en portefølje som gir programmet en viss geografisk spredning og forankring, der en tar utgangspunkt i problemstillinger som er relevante for de land og regioner hvor det er et norsk bistandssamarbeid eller som på annen måte kan ventes å være relevant for norsk sør-politikk. Styret ser det også som en oppgave å stimulere til god kommunikasjon mellom forskere og brukere gjennom hele programperioden, slik at brukerne får mulighet til å formulere sine behov, bli kjent med hva forskningsmiljøene kan tilby, og slik at forskere og brukere sammen kan være med på å sette dagsorden for videreutvikling av det forskningsmessige grunnlaget for norsk bistands- og utenrikspolitikk.

På felter hvor programstyret mener det er behov for mer samarbeid, kompetanseøkning, nye prosjektvinklinger e.l., vil programmet aktivt gå i dialog med aktuelle aktører med henblikk på å få fram prosjekter. Det kan være aktuelt å be om omarbeidete søknader. Videre kan det være aktuelt å be flere søkere med tilgrensende problemstillinger om å gå sammen i tettere samarbeid i prosjektarbeidet eller i felles prosjekter. Programstyret vil også kunne invitere aktuelle miljøer til å utarbeide prosjekter/forprosjekter.

Programmet hadde sin første utlysning 15. mai 1998 med søknadsfrist 1. september 1998. Denne søknadsrunden var åpen og i form av en skissefase. Bevilgningene i denne runden omfattet både 1999 og 2000. For senere års søknadsrunder vil det bli gjort bruk av Forskningsrådets ordinære søknadsfrist 15. juni. Programstyret kan avvike fra denne fristen for å igangsette prosjekter innen felt der det ikke er kommet inn kvalifiserte søknader til den ordinære fristen.

8 Resultatmål for rapportering og styring

Programmet tar utgangspunkt i Forskningsrådets rutiner for rapportering og målene for virksomheten. Programmet og prosjektene dokumenterer sin virksomhet gjennom regnskaps-, framdrifts- og sluttrapportering som Forskningsrådet krever, jfr kontrakter og mandat. I tilknytning til rapporteringen blir prosjektlederne innen programmet bedt spesielt om å redegjøre for faglige resultater. Dette er et viktig grunnlag for programmets overordnede resultatrapportering. Rapportering og programstyring skal skje etter følgende resultatmål:

Resultatmål: 1. Forskning

Bidra til forskningsberedskap og fri, kritisk forskning som bidrar til helhetlig forståelse av globaliserings- og marginaliseringsproblematikk, spesielt rettet mot mekanismer som produserer, styrker eller reduserer fattigdom, velferd, demokrati og bærekraftig utvikling.

Kunnskapsoppbygging rundt programmets satsingsområder: Det er et mål å få forskningsdekning på et kvalitetsmessig høyt nivå innen de skisserte faglige utfordringer tilknyttet de tematiske områdene. Det skal være en stor grad av komparativ forskning blant prosjektene. Dessuten er det av stor betydning å få dekket forskningsutfordringer mellom temaområdene.

Rekruttering: De integrerte aktivitetene ved programmets oppstart representerer en betydelig rekrutteringsinnsats med ca. 20 fulle dr.gradsstipend, samt noen avslutningsstipend. Programmet vil i tillegg finansiere minimum 15 dr. gradsstipend for å stimulere til kompetanseoppbygging og rekruttering på fagområder hvor det vurderes som spesielt viktig å bygge opp ny kompetanse, og for å bygge opp mer tverrfaglig kompetanse. Noe av dette kan komme i form av rekrutteringskomponenter innbakt i forskningsprosjektene som settes i gang. Det er aktuelt å åpne for stipendstøtte på hovedfags- og Mastergradsnivå. Målsettingen er å bidra til slik rekruttering rundt de større forskningsprosjektene som settes i gang. Det åpnes også for støtte på postdoktornivå.

Stimulering av fler- og tverrfaglig forskning, nettverksbygging: Programmet vil stimulere til fler- og tverrfaglig forskning og vurderer flerinstitusjonelt samarbeide som et virkemiddel for en mer sammenhengende forståelse av de problemfelter programmet tar opp. Målet er at *minst to tredjedeler av prosjektene skal bygge på samarbeid mellom institusjoner/mellom ulike fagområder*. Nettverksbygging, i form av *nettverksknutepunkt*, er lagt inn som et særskilt virkemiddel i programmet, med egne rammer. Jfr. senere for nærmere beskrivelse av nettverksknutepunkter.

Vitenskapelig publisering: Programstyret ser på vitenskapelig publisering som det viktigste elementet i kvalitetssikringen av forskningen. Vitenskapelig publisering, monografier og artikler i nasjonale og internasjonale tidsskrifter med fagfellevurdering, sikrer kvalitetskontroll og bidrar til å styrke og forankre forskningsmiljøene. Det skal være vitenskapelig publisering fra prosjektene, *minimum to enheter per prosjekt*, enten på papir eller elektronisk, i form av 1) artikler i internasjonalt anerkjente tidsskrifter med referees og 2) monografier på internasjonalt anerkjente forlag.

Det kan være aktuelt med særskilte *stimuleringstiltak* for å sikre den vitenskapelige

publiseringen fra prosjektene. Publisering i form av konferansepapirer og rapporter/working papers skal kun betraktes som steg på veien til egentlig vitenskapelig publisering. Prosjektene vil bli oppfordret til løpende å publisere sine forskningsresultater på nettstedet ved de forskningsmiljøer og nettverk de er tilknyttet. Programmets egne nettsider skal ha pekere til nettverksknutepunktene samt til forskningsmiljøenes og prosjektenes nettsider.

Resultatmål: 2 Nettverk og internasjonalt forskningssamarbeid

Skape faglig koordinerte nettverksknutepunkter for nasjonalt og internasjonalt forskningssamarbeid rundt sentrale temaer og på andre måter bidra til internasjonalt forskningssamarbeid.

Involvering av sentrale forskningsmiljøer: Programstyret vil bidra aktivt til at sentrale forskningsmiljøer involveres i programmets ulike prosjekter og aktiviteter.

Programstyret tar sikte på at det skal arrangeres årlige fagseminarer for et utvalg av prosjektene tilknyttet programmet, bl.a. for å styrke samarbeid og fellesoppfatning av problemstillingene.

Nettverksknutepunkter: Programmet ønsker å etablere et antall permanente nettverksknutepunkter på utvalgte områder med ansvar for å utvikle såvel forskningssamarbeid som formidlingstiltak overfor brukere og allmennhet. Nettverksknutepunktene skal koordinere:

- et nasjonalt nettverk der i prinsippet alle forskere som arbeider på feltet i Norge skal inngå;
- et nettsted (på norsk og engelsk) som oppdateres kontinuerlig, med spesifiserte tjenester;
- en elektronisk meldingstjeneste/debattgruppe;
- tilknytning til internasjonale nettverk, særlig i Sør;
- fagkonferanser minst hvert annet år;
- formidling mellom forskningsmiljøer og brukerinteresser i Norge og i Sør (forvaltning, frivillige organisasjoner, politikere, medier, næringsliv), opprettelse av fysiske og elektroniske møteplasser;
- hvert nettverk skal ha en handlingsplan for hva nettverket skal foreta seg i en 3-årsperiode. Det er en forutsetning at nettverksknutepunktene har sin base i et aktivt forskningsmiljø med pågående forskningsprosjekter på nettverkets temaområde

Programstyret må avklare forholdet mellom nettverksknutepunktene og NORADs fagsentre.

Programstyret startet opp de første nettverksknutepunktene i 1999, rundt fattigdom og vann. Det er nå gitt klarsignal for ytterligere ett nettverksknutepunkt, rundt utdanning, mens det er gitt positive signaler med tanke på en ny søknad ved neste utlysning for et evt. knutepunkt rundt helse. Det er også gitt bidrag til videreutvikling av Nettverk for Stillehavsasia. Det er sannsynlig at det vil være ønskelig med nettverksknutepunkt som en kjerne i tilknytning til andre prioriterte fagområder. Det legges opp til en videre utvikling av nettverksknutepunktene i dialog med fagmiljøene. Utlysningen 15. juni 2001 omfatter nettverksknutepunkt, jfr. Vedlegg.

Internasjonalt forskningssamarbeid: Programmet vil stimulere til internasjonalt forskningssamarbeid. Det er særlig viktig at prosjektene forholder seg til

forskningsmiljøer i utviklingsland. Målet er at *minst tre fjerdedeler av prosjektene skal bygge på samarbeid med internasjonale forskere/miljøer*. Når det gjelder mulighet for støtte til samarbeidspartnere og forskningsassistanse, se pkt. 5.

Resultatmål: 3 Forskningsformidling og debatt

Bidra til forskningsformidling og debatt rundt programmets satsingsområder for å stimulere til økt mangfold og kompetanse i norsk integrert sør-politikk og internasjonalt utviklingssamarbeid.

En viktig strategi for å nå programmets hovedmål er å bidra til en mest mulig effektiv og målrettet kunnskapsformidling. Programstyret vil i særlig grad legge vekt på den vitenskapelige formidlingen fra prosjektene, men vektlegger også formidling til brukere og allmennhet. Det er en særlig utfordring å bidra til en egnet brukerrettet kontakt og formidling gjennom hele programperioden. Programstyret vil arrangere årlige seminarer og konferanser for faglig drøfting og formidling av de spørsmål som stilles og den kunnskap som erverves i programmet.

Prosjektinnehavere har hovedansvar for resultatformidlingen fra prosjektene. Programstyret har imidlertid en viktig rolle som pådriver og må påse at den kontraktsfestede formidlingen skjer. Formidling fra det enkelte prosjekt skal i hovedsak skje innenfor rammene som prosjektet har til disposisjon. I begrenset omfang kan programmet gi spesiell støtte til formidling. Det kan bli aktuelt å bidra med ekstra støtte til formidling av prosjektresultater til forvaltningen. Programstyret vil sette av tid og ressurser til programmets samlede resultatformidling.

Som ledd i formidlingen vil det bli lagt vekt på:

Seminarer og møteplasser: Programstyret ser det som en viktig oppgave, i samarbeid med nettverksknutepunktene, å bidra til å skape møteplasser for formidling og debatt rundt programmets faglige perspektiver og resultater. I tillegg til nettverkens seminarer og konferanser vil det jevnlig bli arrangert *faglige seminarer* om temaer som ikke dekkes av nettverkene. Periodevis vil programmet dessuten invitere til *bredere diskusjoner rundt temaer av betydning for forvaltning og forskere på feltet*.

Involvering av sentrale brukergrupper: Programstyret prioriterer kontakten med sentrale brukergrupper høyt. *Viktige brukergrupper inviteres på programmets seminarer* for å kunne bidra med innspill, bli holdt fortløpende orientert om prosjektene og bygge kontaktnett mellom forskere og brukere.

Programstyret skal i *dialog med brukerne vurdere egnede brukerrettede formidlingstiltak*. Bl.a. kan det være aktuelt med brukerrettede formidlingsmøter underveis og ved avslutningen av programmet et policy notat som fremhever resultatene og relevansen av forskningen sett i forhold til hovedfinansiør/oppdragsgiver i et format som er tilpasset disse.

Publisering og annen formidling: Formidling er en *vesentlig del av et forskningsprosjekt*. Prosjektene og programmet som helhet skal måles både på vitenskapelig, allmennrettet og brukerrettet formidling.

I tillegg til den vitenskapelige publiseringen, som er omtalt over, vil programstyret sette klare krav til den bruker- og allmennrettede formidlingen fra prosjektene.

Programstyret skal påse at resultatene formidles i en *forståelig form* og, for programmet som helhet, settes inn i en *større faglig sammenheng*.

Med grunnlag i det foregående settes det opp følgende **plan for programmets formidling**. Aktuelle tiltak defineres nærmere ved den årlige gjennomgangen av handlingsplanen:

Vitenskapelig publisering

Se resultatmål 1.

Brukerrettet formidling

- Igangsatte prosjekter skal gjøres kjent for forvaltningen og følge Forskningsrådets ordinære rutiner for årlig rapportering.
- Prosjektrapporteringen skal skje på en slik måte at teksten blir forståelig for brukerne.
- Prosjektene oppfordres til å presentere kortfattet, oppdatert og tilgjengelig informasjon om prosjektene på nettstedet til den institusjonen de er tilknyttet.
- Forvaltningen skal inviteres på programmets og nettverkens konferanser/seminarer.
- Spesielle formidlingstiltak overfor forvaltningen utformes i dialog med forvaltningen.
- Formidlingsbehovet overfor samarbeidspartnere og berørte parter i Sør drøftes spesielt og tiltak planlegges i regi av prosjektet/i dialog med/støtte fra programmet/forvaltningen.

Allmennrettet formidling

- Krav om minst én enhet per prosjekt per år.
- Resultatene fra prosjektene søkes formidlet i aktuelle media (TV, radio, populærvitenskapelige magasiner, avisartikler mm). Det kan bli aktuelt å lage temabøker/hefter beregnet på forvaltning, skoleverket.

Konferanser/seminarer

- Årlig programseminar/fagkonferanse for et utvalg av programmets prosjekter/miljøer
- Fagkonferanser i nettverkene hvert 2. år.
- Samlede fagkonferanser med internasjonal deltagelse ca. hvert 3. år. Den første (høsten 2000) var om fattigdom, den andre (juni 2001) om økonomisk globalisering.
- Felles konferanser med andre programmer/aktører
- Workshops innen bestemte temaer
- Avslutningskonferanse (2007/2008)

9 Samarbeid med andre programmer i Forskningsrådet

Området for miljø og utvikling har et særskilt ansvar for forskning om globale og utviklingsrelaterte spørsmål i Forskningsrådet. Dette innebærer en stimulerende og samordnende rolle i forhold til aktiviteter på feltet. *Utviklingsveier i Sør*, som det sentrale programmet på dette feltet innen Miljø og utvikling, vil ha en viktig rolle når det gjelder stimulerings- og samordningsfunksjonen på utviklingsforskningsområdet.

Programmet har klare grenseflater til andre programmer i Forskningsrådet. Forholdet til følgende program kan særlig fremheves: Det multilaterale systemet på utviklingsområdet (MU), U-landsrelatert fiskeriforskning (MU), Norsk utviklingshjelps historie (MU), Biologisk mangfold (MU), Bruk og forvaltning av kulturmiljø og naturressurser (MU), Forurensning – kilder, spredning og effekter (MU), Kjønn i endring (KS), Program for kulturstudier (KS), Fornyelse og forbedring av offentlig sektor (KS), Næring, finans og marked (KS), Internasjonal migrasjon og etniske relasjoner (KS), Forskning i dag – helse i morgen (MH). I forbindelse med programstyrets faglige presiseringer vil grenseflater mot andre programmer også måtte avklares nærmere.

Programstyret skal utvikle gode samarbeidsrelasjoner til programmer med tilgrensende problemfelt i Forskningsrådet, for eksempel når det gjelder søknadsutveksling og samfinansieringsmuligheter. Det kan være aktuelt å gå sammen om større arrangementer, for eksempel fagkonferanser, og å drøfte hvordan felles eller tilgrensende faglige utfordringer bør håndteres i et mer langsiktig perspektiv.

10 Internasjonalt samarbeid

Programmet har et utpreget globalt perspektiv, med internasjonale koblinger i flere sammenhenger. På flere fagområder har norske miljøer viktig kompetanse å bidra med internasjonalt, mens det på andre felt vil være viktig med samarbeid for å bygge opp norsk kompetanse. Programstyret ser det derfor som viktig å vektlegge det internasjonale samarbeidet i forskningen og å åpne for prosjekter med internasjonalt nedslagsfelt. Samarbeid med forskere i Sør vektlegges. Det vises til pkt. 5 og 8 for nærmere omtale av forhold ved det internasjonale samarbeid i programmet.

11 Språk

Programstyret har besluttet at både søknads- og publiseringsspråk for programmet er engelsk. Formidling til forvaltningen og norsk allmennhet foregår på norsk, formidling til det internasjonale forskersamfunnet på engelsk, og formidling til de områdene forskningen omfatter, på det språket som er mest hensiktsmessig for det enkelte prosjekt. Nettverksknutepunktene nettsider skal ha både en norsk og en engelsk versjon, og de elektroniske meldings/debattgruppene skal legge til rette for kommunikasjon på norsk, ikke bare engelsk.

12 Evaluering

I forbindelse med behandling av søknader og framdriftsrapporter skal programstyret kontinuerlig vurdere relevansen i og kvaliteten av sitt eget arbeid for å sikre en basis for eventuelle justeringer av programmets innretning.

Programstyret er oppnevnt for 3 år med mulighet for forlengelse. Det kan være hensiktsmessig å foreta en ekstern evaluering av programmet innen avslutningen av første femårsperiode for å vurdere status og behov for endringer.

Programstyret foretar en egenvurdering/sluttrapportering ved programmets slutt og da kan det igjen bli aktuelt med en ekstern evaluering.

Programstyrets sammensetning

(Oppnevnt for perioden 18.03.98 - 31.12.01)

- Professor Stein Tønnesson, Senter for utvikling og miljø, UiO, *leder (til 30.04.01)*, deretter medlem
- Professor Kjell Havnevik, Sveriges lantbruksuniversitet - Institusjonen for Landsbygdsutvikling, *leder (fra 01.05.01)*, tidligere medlem
- Professor Randi Rønning Balsvik, Samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Tromsø
- Forsker Ian Bryceson, NORAGRIC, Norges landbrukshøgskole (*til 31.12.00*)
- Førsteamanuensis Harleen M.S. Grewal, Mikrobiologi og immunologi - Gades institutt (*til 27.10.99*)
- Førsteamanuensis Anh Nga Longva, Institutt for sosialantropologi, Universitetet i Bergen. (*fra 01.08.99, til 31.12.00*)
- Byråsjef Geir Løkken, Utenriksdepartementet (*fra 12.10.99*)
- Professor Inger Nordal, Avdeling for botanikk, Universitetet i Oslo
- Forskningsleder Anne Lyche Solheim, Norsk institutt for vannforskning
- Seniorforsker Olav Stokke, Norsk utenrikspolitisk institutt
- Forsker Johanne Sundby, Institutt for medisinsk antropologi, Universitetet i Oslo (*fra 14.12.99*)
- Forskningsdirektør Gunnar M. Sørbø, Chr. Michelsens institutt (*til 28.02.01*)
- Førsteamanuensis Ragnar Torvik, Institutt for sosialøkonomi, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
- Utdanningsrådgiver Marit Vedeld, NORAD (*til 24.08.00*)
- Underdirektør Mette Masst, NORAD (*fra 25.08.00 til 28.02.01*)

- Underdirektør Tore Gjøs, NORAD, *varamedlem*
- Byråsjef Elisabeth Jacobsen, Utenriksdepartementet (medlem til 12.10.99, deretter *varamedlem*)

- Rådgiver Anette Haug, Norges forskningsråd, *programkoordinator*